

Universitätsbibliothek Wuppertal

Mavricii Havptii opvscvla

Haupt, Moriz

Lipsiae, 1875

VI

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-5425](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-5425)

riano, *exceistumare exceistumes publicaneis furtei ieis iei deicat cogei istei sei noteis domesticeis lubeidine seic suspicio*. tum quod in Vatiniana oratione, 14 (33), Erfurtensis codex habet *anne* videtur fuisse *annei*, et *neque* quod habet 14 (44) *nequei*, et quod or. pro A. Caecina 8 (22) *meieci* scriptum est in eodem codice, invenerat librarius *ameici*. denique in eadem oratione 14 (40) *deici* scriptum est in codice palimpsesto Taurinensi.

VI

Sublato unico quod in codicibus erat *et* licentius collocati exemplo reliquum est ut quis dicat neque consilio neque propter communem aliquam illa aetate dicendi consuetudinem Catullum ab hac coniunctionis collocatione abstinuisse, sed casu fieri ut nullum in eius carminibus exemplum inveniatur: quanquam eius modi casum iure mirere in plus quam duobus versuum milibus. ego vero diligenter investigando satis, ut videtur, explore cognovi antiquiores poetas Latinos (nam de scriptoribus sufficiunt quae Handius dixit Turs. 1, 512. 2, 538, sumpta illa partim a Ruddimanno 1, 324) coniunctionum copulativarum traiectionem non minus quam Catullum ignorasse ipsaque Catulli aetate primum eam apparuisse et raro. itaque hunc locum disputatione persequar.¹

43

Corrueret autem tota haec doctrina, si Livii essent Andronici versus illi ex parte *μειούροι* quos Terentianus Maurus 1935 (p. 2426 P.) quasi ex Inone eius exscriptos attulit, *Et iam purpureo suras include cothurno, Balteus et revocet volucres in pectore sinus, Pressaque iam gravida crepitent tibi terga pharetra: Derige odorisequos ad certa cubilia canes*. sed hos versus non esse Livii Iosephus Scaliger primus recte intellexit, cui postea optimus quisque assensus est. recte autem Godofredus Hermannus el. doctr. metr. p. 354 negat credibile esse Terentianum ita se decipi passum esse ut hos versus a Livio illo scriptos putaret. ego vero Terentianum ullo modo deceptum esse aut alios decipere voluisse nego: vide enim quibus verbis hos versus suae orationi annectat, *Livius ille vetus Graio cognomine suae Inserit Inoni versus, puto, tale docimen: Praemisso heroo subiungit namque miuron, Hymnum quando chorus festo canit ore Triviae. dicit puto et tale docimen*. putabimus igitur Caesium Bassum *μειούρους**

quosdam versus ex innumeris numeris Livii elicuisse sibi visum esse, ut Saturnios apud Graecos poetas deprehendi eum putasse Atilius Fortunatianus monstrat p. 2680 P. (ne dicam de evulgato nuper, sed nondum emendato neque recte lecto Charisii capite, quod in simili Caesii Bassi errore versatur): quos cum ut inconditos respueret Terentianus, ipse novos ex hoc genere versiculos composuit. similiter tanquam Saturnii versus exemplo uno tantum usus est accuratissimo versiculo, *Dabunt malum Metelli Naevio poetae*. ipsius igitur Terentiani versus habemus, non Livii neque alius poetae antiqui: sed Livii tamen Andronici fuisse Inonem certum est. neque enim in nomine errasse Bassum ulla ratione evincitur. in Livii igitur Inone hymnum cantatum fuisse Dianae intellegimus: quale carmen qui potuerit locum invenire in illa fabula bene docuit Weichertus poet. Lat. rel. p. 73. sed cum idem Weichertus Scaligeri opinionem sequitur et Inonem a Livio abiudicat, attribuit Laevio, mihi quidem probabilis argumentationis nec vola nec vestigium apparet: immo Laevii sermonem isti versus non magis referunt quam Livii. quare si augere volebat Laevianorum qui hodie invenirentur versuum numerum, magis ad eam rem conducebat afferre quosdam eius versiculos qui non delituerunt, sed dudum palam fuerunt ante oculos. Macrobbii haec sunt verba sat. 3, 8, ubi de deo Venere

44 loquitur, *Laevinus etiam sic ait, Venerem igitur almum adorans, sive femina sive mas est, ita uti alma Noctiluca est. Philochorus quoque in Atthide eandem affirmat esse Lunam: nam et ei sacrificium facere viros cum veste muliebri, mulieres cum virili, quod eadem et mas existimatur et femina.* Lavinii nomen, cuius librum qui fuit de verbis sordidis Gellius commemorat 20, 14, Meursius restituendum esse censuit. sed frustra operam sumpsit: manifesti sunt enim carminis versus, Laevii puto, nam congruit erotopaegniorum argumentum,

Venerem igitur almum adorans,

Seu femina sive mas est,

Ita uti alma Noctiluca est.

fuerunt hemiambi in Laevii erotopaegniis: nam integer esse videtur versus quem Charisius ex sexto libro affert p. 483 P., *Lasciviterque ludunt.* primam hemiamborum arsin non solvisse videntur Graeci, solvisse Latinos credibile est propter galliambos Catulli, p. 39, 27 [c. 63, 27] *Ubi capita Maenades vi iaciunt ederigerae,* p. 40, 22 [v. 48] *Ibi maria vasta visens lacrimantibus*

oculis, p. 41, 7 [v. 63] *Ego mulier, ego adolescens, ego ephebus, ego puer*, 44 [v. 40] *Ego viridis algida Idae nive amicta loca colam.* volebam quaedam addere de hemiambis: sed occupavit omnia eruditissimus vir Augustus Meinekius dissertatione quam de Cercida scripsit. [*Abhandlungen der Berl. akadem. 1852. 95 = Anal. Alex. 588.*]

Livium quidem Andronicum ex hac grammatica quaestione removimus. sed omnino ex sexto urbis saeculo qui remanserunt carminum versus, pauci illi quidem si ingentem iacturam spectas, at satis multi ut de sermonis consuetudine coniecturam capias, hi igitur versus omnes non videntur continere copulativarum particularum traiectionem, nisi sicubi quod tradunt veteres scriptores temere mutatum est. verum de uno tamen versiculo Ennii, quoniam dubitari de eo potest, commemorandum esse mihi videtur. ad ea quae Vergilius dixit *Aen. 8, 360 s., passimque armenta videbant Romanoque foro et lautis mugire Carinis*, apud Servium in Carinarum interpretatione haec adiecta sunt, *alii quod ibi Sabini nobiles habitaverint, quorum genus irridere et carinare solebat. carinare autem est obtrectare. Ennius, Contra carinantes verba atque obscena profatus. alibi, neque me decet hanc carinantibus edere chartis.* posteriorem versum Merula ad librum annalium septimum (7, 8) rettulit, priorem ad octavum (8, 6). quem versum, ut congrueret syllabarum mensura cum altero, Salmasius exerc. Plin. p. 283^a sic scribendum esse putavit, *Et 45 contra carinans, verba atque obscena profatus*: alteri versiculo Sed praemisit. verum ex ista Carinarum explicatione, quantumvis licet ineptam dicas, hoc tamen colligere poteris, in carinandi verbo productam fuisse *i* litteram. quod confirmatur eis quae ex Festi libro 3 excerpsit Paulus, *carinantes, probra obiectantes, a carina dicti, quae est infima pars navis: sic illi sortis infimae.* itaque in altero potius versu, ut locum inveniret *carinantibus*, Ennius *i* corripuisse videtur aut produxisse fortasse primam syllabam, quem ad modum Laurenbergius antiq. q. 69 scripsit, *Nec decet haec me carinantibus edere chartis*: priorem autem versum sic conformandum esse suspicor, *Contra carinantes verba aequae obscena profatus.* nam *contra* brevi posteriore syllaba dixit Ennius in versu qui apud Varronem de l. l. 7, 42 Muell. legitur, *Quis pater aut cognatu volet nos contra tueri?*

Deinde septimo ab urbe condita saeculo Lucilius ignorasse videtur illam copulativarum particularum collocationem. nam quod

apud Dousam legitur (l. 40 fr. 6), *Langor et oppressit, pigror, torporque quietis*, aliter scriptum est apud Nonium p. 249 a Mercerio, *Languor, obrepsitque pigror torporque quietis*, et similiter in antiquissimo codice Parisiensi ex quo excerpta quaedam habeo, nisi quod in eo *quietus* est, non *quietis*, ut scripsisse videatur Lucilius *Langor, obrepsitque pigror torporque quietus*.*) neque enim *langor* altera syllaba in thesi producta dici posse videtur, possit in arsi. quanquam Lucretium ne sic quidem puto dixisse 6, 4259, *Nec minumam partem ex agris maeror is in urbem*, sed quod in bonis libris legitur *aegroris* (atque reliqui etiam non habent *maeror is*, sed *maeroris*): pertinet hoc ad eandem dicendi rationem qua *partem* plurali genitivo non raro adiungitur ubi accuratius poneretur nominativus *pars*. deinde quod a Nonio p. 544 M. ex libro Lucilii tertio decimo affertur, *nam sumptibus magnis extractam ampliter atque cum accumbimus mensam*, nequis atque particulae traiectionem agnoscat, sic scriptum est in libro Parisiensi, *nam sumptibus magnis extractam ampliter atque cum accumbis mensa*, Lucilius autem dedisse videtur *nam sumptibus magnis Extractam ampliter atque . . . cum accumbimu mensam*: deest enim vocabulum. Dousa haec ad librum quartum decimum rettulit (fr. 9) et frustra in emendando versiculo operam collocavit. tum apud Dousam (l. 29 fr. 18) haec invenimus, *Cohibet et domi maestus se Albinus, repudium quod filiae remisit*, quae Nonius affert p. 383: sed *et*, quod Dousa habet, omni caret fide nec legitur in codice isto non bono quidem, sed optimo omnium. manifestae sunt iambicorum versuum particulae, *cohibet domi Maestus se Albinus, repudium quod filiae Remisit*. ex eodem libro 29 profert Dousa (fr. 32), *Age nunc summam sumptus ducatque aeris simul atque alieni*, ut atque alieno loco positum esse quodam modo videri possit: aliter Mercerius scripsit in Nonii libro p. 283, *Age nunc summam sumptus duc, atque aeris simul adde alieni*, similiterque codex ille Parisiensis haec praebet, *age nunc summam sumptus ducatque aeri simul adde alieni*. quae desumpta sunt ex versibus trochaicis: scripsit enim Lucilius . . . *age nunc summam sumptus ducat atque aeris simul, Adde alieni*. acerbe subicitur hoc *Adde alieni*. denique Cicero de fin. 2, 8 (23) his utitur Lucilianis, ut fere leguntur hodie in novis exem-

*) [Ita editio princeps; vitium typothetae ut corrigere mihi non contigit.]

plaribus, quibus vinum Defusum e pleno siet, in siphove cui nil Dempsit, vis et sacculus abstulerit (quorum particula in libello grammatico quem halieuticis et cynegeticis subiunxi, p. 98, Varroni non raro illic errore tribuitur): sed scribere sic non potuisse Lucilium accurate ostendit Madvigius. cuius doctae dubitationi hanc ipsam addo et particulae collocationem.

Quattuor fere annos natus erat, cum Lucilius mortem obiret, M. Tullius Cicero. eius plus quam mille versus habemus, sed nusquam illa copulativae coniunctionis traiectionis apparet. nam in versibus quos ex Aratiis suis ipse affert de nat. deor. 2, 42 (109), *Hic pressu duplici palmarum continet anguem Atque eius ipse manet religatus corpore torto*, quod apud Victorium legitur Orelliusque probavit *Eius et ipse profectum est* ab eo qui monosyllabum eius ignoraret: *Atque eius ipse* confirmatur non tantum codicibus illis neque bonis nec valde antiquis quibus editores fere usi sunt, sed etiam longe antiquiore et meliore Vindobonensi.

Sed quas Sullano tempore a Valerio Catone scriptas esse opinantur dirae et alterum eius, ut putant, carmen Lydia, male illud cum diris coniunctum, haec igitur carmina aperte continent traiectionem copulativam v. 43 s., *diffusis ignibus aura Transvolet, arboribus coniungat et ardor aristas*, et 408 ss. [*Lydia* 5 ss.] *vos nunc alloquitur, vos nunc arridet ocellis, Et mea summissa meditatur carmina voce, Cantat et interea mihi quae¹ cantabat in aurem*, et, si recte haec addimus, 459 s. 47 [*Lydia* 56 s.] *Istius atque utinam facti mea culpa magistra Prima foret*. verum enimvero haec carmina non scripta esse a Valerio Catone postquam licentia Sullani temporis, ut Suetonius ait, exutus erat patrimonio, sed ab alio poeta anno urbis 743, recte intellexit R. Merkelius prol. ad Ibin p. 364 recteque adversatus est Iosepho Scaligero, cuius opinionem plerique omnes communi assensu probaverant. quod addit scripta videri a Cornificio, ludere eum puto: quanquam ne illud quidem laudo quod alius nuper homo doctus Vergilio haec carmina vindicare conatus est.

Verum Caesaris tempore haec particularum copulativarum collocatio increbruisse videtur paulatim neque ut omnibus statim pariter placeret: unde abstinerunt ab ea Cicero et, ut vidimus, Catullus. ipsius Caesaris hi sunt versiculi de Terentio, *Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret vis, Comica ut aequato virtus polleret honore Cum Graecis, neque in hac despectus parte iaceres*.

sed, ut modo significavi, haec vocabula *atque utinam* non possunt huc accurate referri. nam in hac optandi formula *atque* particulae copulativa significatio non nunquam delitescit similiter *atque* antea fieri vidimus in *ac veluti*. ne plura afferam, in ipso omnis orationis initio haec leguntur apud Appuleium l. 7 p. 199 Elm., *atque utinam ipse asinus, inquit, quem nunquam profecto vidissem, vocem quiret humanam dare meaeque testimonium innocentiae perhibere posset.* quare Caesarem subtiliter dixeris non *atque* traiecisse, sed *atque utinam*. inde factum est ut qui nunquam nisi ante vocabula ad quae pertinebat *atque* collocavit Valerius Flaccus nihilo tamen minus diceret 6, 599. *eat atque utinam superetque labores.*

Sed certa, ut videtur, copulativarum coniunctionum loco non suo positarum exempla Lucretii libri praebent, haec, 2, 92 ss. *quoniam spatium sine fine modoque est, Immensumque patere in cunctas undique partes Pluribus ostendit, certa et ratione probatum est,* 3, 531 s. *Scinditur atque animo quoniam natura nec uno Tempore sincero existet, mortalis habenda est,* 4, 545 s. *Vallibus et cycni, nece torti, ex Heliconis Quom liquidam tollunt lugubri voce querelam* (si recte sic scribitur), 5, 746 s. *Tandem bruma nivis affert pigrumque rigorem Reddit, hiems sequitur, crepitans ac dentibus algu,* 6, 1233 *maesto cum corde iacebat Funera*⁴⁸ *respectans, animam et mittebat ibidem.*^{1*)}

Iam vero dicat aliquis casu fieri ut nulli supersint antiquiorum Lucretio poetarum versus in quibus ista particulae traiectionis inveniatur, apud Lucretium non reperiri novae consuetudinis initia, sed vetustioris, ut in aliis rebus, reliquias. id parum probabiliter dici possum equidem, nisi vehementer fallor, ostendere. plus quam septem versuum milia Lucretii libri continent: in tanto versuum numero quinque reperiuntur eius modi traiectionis exempla. cum hac igitur Lucretii continentia comparanda est creberrima apud eos poetas qui Augusti aetate vixerunt eiusdem rei consuetudo.

Ac Vergilius quidem neque *atque* neque *ac* particulas post illud vocabulum traiecit cui praemittendae erant propter cogitationem itaque habeo quod addam perbonae Friderici Iacobi disputa-

*) [Omnes hi versus ab editoribus demum ita corrupti sunt praeter 3, 531 quem Lachmannus emendavit.]

tioni (ad Prop. p. 165 s.): nam in Ciri *atque* sic collocatum bis invenitur, v. 46 s. *Accipe dona meo multum vigilata labore, Promissa atque diu iam tandem exordia rebus* (ubi erravit qui nuper commate post diu interpunxit) et 444 ss. *Mene alias inter famularum munere fungi, Coniugis atque tuae, quaecunque erit illa, beatae, Non licuit gravidos penso devolvere fusos?* sed et particulam Vergilius non saepissime, sed multo tamen saepius quam Lucretius ita ut dixi collocavit. posuit inter adiectivum et subsequens substantivum nomen ecl. 1, 34. 68, ge. 2, 404. 3, 350, Aen. 1, 333. 2, 383. 600. 3, 430. 4, 704. 5, 344. 667. 764. 8, 517. 10, 448. 11, 367: inter duo substantiva appositione coniuncta Aen. 11, 519*) · inter unius substantivi genitivum et alius casum alium ge. 1, 402, Aen. 11, 519. 569; inter substantivum et adiectivum ge. 2, 194, Aen. 4, 124. 165. 5, 325. 6, 840. 12, 30: post simplex substantivum ecl. 2, 10. 4, 54. 7, 60, ge. 1, 304. 426, *) Aen. 4, 418. 513: post verbum ecl. 3, 89. 8, 54, Aen. 2, 73. 3, 668. 4, 512. 515: post adverbium ge. 1, 248, Aen. 1, 262. 6, 449. 8, 329: denique post duo vocabula, adiectivum et substantivum, Aen. 12, 381.

Horatius in epodis et sermonibus illa copulativarum particularum collocatione aliquanto saepius usus est quam Vergilius, minus saepe in carminibus, maxime in posterioribus libris, per raro in epistolis, in arte poetica nusquam. et *atque* quidem saepius quam alii omnes inter duo quae secum artissime coniuncta sunt vocabula ponit, serm. 1, 5, 4. 6, 114. 134. 7, 12. 10, 28, epod. 17, 4. tum *et* eodem modo collocat serm. 1, 8, 30. 10, 49. 74. 2, 3, 244. 6, 85. 8, 88, epod. 1, 12. 2, 20. 3, 22. 13, 14. 16, 2. 42, carm. 1, 2, 9. 39. 29, 14. 34, 10. 2, 8, 14. 19, 10. 16. 3, 4, 70. 4, 15, 2, carm. saec. 64, ep. 1, 15, 35. 2, 2, 167. deinde post vocabulum quod non tam arte coniungitur una notione cum sequente aliquo vocabulo ponit serm. 1, 4, 54. 5, 58. 6, 70. 2, 1, 64. 4, 74, epod. 1, 11. 10, 18. 11, 8. 16, 32. 45. 17, 2. 3, carm. 1, 2, 18. 13, 6. 4, 10, 4, ep. 2, 2, 33. denique post duo vocabula collocat epod. 1, 23. 16, 40. est etiam tum quaedam agnoscenda traiectio, cum duarum *et* particularum, quae sibi respondent, altera non in initio enuntiati collocatur, quale est carm. 1, 37, 25 *Ausa et iacen-*

*) [Frustra hos locos quaesivi.]

tem visere regiam Voltu sereno, fortis et asperas Tractare serpentes.
similiter locutus est serm. 1, 3, 54. 6, 11.

Crebrior in hac et particulae collocatione Tibullus fuit, qui non tantum inter duo artissime secum cohaerentia vocabula eam sic posuit, sed sine hac exceptione saepius. dico hanc exceptionem: nam si ad duo vocabula quae una notione comprehendimus copulativum et ita adiungitur ut alterum sequatur, praecedat alteri et inter utrumque medium sit, traiectum sane est, sed ut pars tamen subsequatur eius notionis quaecum cohaeret. itaque Tibullus et particulam post unum vocabulum collocat 1, 1, 61. 62. 2, 6. 37. 68. 4, 61. 5, 55. 58. 6, 41. 7, 12. 15. 21. 38. 39. 54. 10, 30. 44. 58. 68. 2, 1, 30. 32. 64. 2, 9. 22. 3, 10. 11. 22. 45. 56. 4, 56. 5, 85. post duo vocabula habet 1, 3, 82. 9, 16. 2, 5, 66. 98. post tria 1, 2, 96. in quarti libri elegiis post unum vocabulum legitur 4, 10, post duo 4, 26: nam 6, 15 s. verum puto quod et ego aliquando conieci et, ut ab Huschkio disco, dudum Italus aliquis homo, *Praecipiat (non Praecipit et) natae mater studiosa, quod optet: Illa aliud tacita, iam sua, mente rogat.* Lygdamus in hac re multo minus creber est Tibullo: quinquies et particulam traiecit, 2, 4. 24. 5, 31. 6, 3. 28. in libri quarti carmine primo haec particulae collocatio invenitur v. 1 (si Lachmannum sequimur). 20. 56. 58. 78. 88. 110. 168: sed hoc carmen neque Tibullo neque Lygdamo tribuendum esse plerisque assentior.

Eadem fere quae Tibulli Propertii consuetudo est, nisi quod ab hoc, si nihil subest mendi, semel, 4, 13, 39, atque post vocabulum aliquod collocatum est, quod ille nunquam fecit in
⁵⁰ satis rara apud elegiacos poetas particula. Propertius igitur post unum vocabulum et posuit 1, 1, 12. 32. 2, 11. 3, 3. 6, 22. 13, 6. 15, 16. 30, 16, 22. 32, 17, 20. 22, 18, 22. 19, 23. 20, 28. 2, 1, 22. 63. 2, 9. 4, 6. 8, 19. 20. 32. 9, 7. 3, 12, 6. 13, 4. 12. 15, 34. 16, 30. 17, 14. 18, 44. 24, 22, 42. 23, 10. 14, 24. 8, 25, 13. 26, 37. 27, 3. 7. 14. 28, 4. 28. 29, 27. 30, 21. 33, 40. 34, 8. 37. 56. 62. 70. 4, 3, 12. 5, 24. 34. 38. 6, 18. 33. 8, 2. 9, 22. 33. 52. 10, 6. 20. 30. 11, 25. 26. 44. 12, 2. 13, 37. 14, 6. 17. 18, 10. 21, 18. 23, 10. 5, 1, 24. 46. 86. 132. 3, 10. 32. 37. 38. 41. 55. 66. 5, 28. 6, 26. 7, 26. 90. 8, 60. 85. 9, 14. 26. 29. 49. 11, 34. 58. 86. post duo vocabula habet 1, 1, 27 (*Fortiter et ferrum, saevos*

patiemur et ignes), 1, 4, 15 (*Quo magis et nostros contendis solvere amores*), 3, 25, 48 (*Cum satis una tuis insomnia portet ocellis, Una sit et cuivis femina multa mala*), 3, 28, 62 (*Votivas noctes et mihi redde decem*). non rettuli in hunc numerum duos Propertii versus quos mendosos esse existimo. itaque conabor eos hac occasione data corrigere. in primi libri carmine sexto decimo ianua eius domus in qua Cynthia habitabat (nam ad Cynthiam hoc carmen pertinet) haec de se loquitur inde a v. 9, *Nec possum infamis dominae defendere noctes, Nobilis obscenis tradita carminibus* (*Nec tamen illa suae revocatur parcere famae, Turpior et saeculi vivere luxuria*): *Has inter gravibus cogor deslere querellis, Supplicis a longis tristior excubiis*. parentheses recte significavit Fridericus Iacobus, et assensus ei est Lachmannus: sed etsi neutrum per se non bene dicitur, *revocatur suae parcere famae* et diverso intellectu *revocatur turpior saeculi luxuria vivere*, tamen utrumque coniungi non potest et particula, cum disiunctivum potius *nec* requiratur, ut Lachmannus probe intellexerat. quare sic puto Propertium scripsisse, *Nec tamen illa suae revocatur parcere famae: Turpior it saeculi vivere luxuria*,*) h. e. et tamen istis obscenis carminibus non revocatur a turpi vita nec parcat famae: immo magis magisque libidini indulget et ipsius saeculi luxuriam turpitudine sua superatum it sive vincere conatur. asyndeton consuetudinem refert Propertii: *it turpior vivere* Graeci, si ita vis, sermonis similitudinem habet. comparari quodam modo potest quod dictum est 1, 1, 12 *Ibat et hirsutas ille videre feras*. deinde haec leguntur 4, 13, 7 s. *Et Tyros ostrinos praebet Cadmea colores, Cinnamon et multi¹ pastor odoris Arabs*.⁵¹ pastorem multi odoris dici non posse apparet: cinnamon multi odoris non puto dictum esse, quoniam, ut Lachmannus vidit, multus odor potius multa aromata indicare videtur. quocirca scribendum existimo *Cinnamon et multum pastor odoris Arabs*.**)

Transeo ad Ovidium, cuius in traicienda coniunctione copulativa eadem cautio fuit atque Lygdami. quid quod superavit eius elegantiam. nam casui nullo modo attribui potest quod in duodecim versuum milibus quae metamorphoseon libri conti-

*) [Posuit Hauptius vs. 11 sq. servato et in fine carminis.]

***) [Mutatam de hoc versu etiam post edita Propertii carmina sententiam protulit Hauptius Var. LXVI.]

nent aut rarissime aut nusquam alieno loco et collocavit. puto autem nusquam. nam 15, 792 s. non intellego cur sic interpungatur, *Mille locis lacrimavit ebur, cantusque feruntur Auditi, sanctis et verba minacia lucis*: cantus et verba minacia pariter in lucis audita esse dicuntur. deinde 6, 544 quod Burmannus ex uno libro recepit, *Exultatque animo, vix et sua gaudia differt*, non caret magna dubitatione. in uno libro Leidensi inventum est *Exultatque animo et vix sua gaudia differt*: in plerisque legi videtur *Exultatque et vix animo sua gaudia differt*, quod ineptum esse visum est Capoferreo et item Heinsio. unde verum ab Ovidio abiudicantur, nec male Burmannus effectum videri ait ex eo quod dictum erat 4, 350 *vix iam sua gaudia differt*. scilicet quod Leidensis codex praebet interpositum esse suspicor ab aliquo homine qui non nihil ad plenam orationem deesse opinaretur. at nihil tamen recte desideramus, si ita scripsit Ovidius '*Vicinus!*' exclamat, '*mecum mea vota feruntur!*' *Barbarus, et nusquam lumen detorquet ab illa*. ex interposito versiculo postea ut hiatus removeretur alii operam dederunt varie. *) semel tamen *et* post initium orationis positum est, 15, 444, ubi Pythagoras Helenum Aeneae haec vaticinatum esse narrat, *non tota cadet te sospite Troia: Flamma tibi ferrumque dabunt iter: ibis, et una Pergama rapta feres, donec Troiaequae tibi que Externum patrio contingat amicus arvum. Urbem et iam cerno Phrygios debere nepotes Quanta nec est nec erit nec visa prioribus annis*. Heinsius primus posuisse videtur *et iam*, pro quo antea scriptum erat *etiam*, quod defendi potest, sed ut illud tamen magis placeat. verum in *et iam* vocabulis artissime inter se conexas exceptio danda esse videtur: certe Graeci καὶ δὴ suum, cum propemodum idem esset atque ἤδη, similiter collocarunt, ⁵² veluti Aristophanes vesp. 1483 τοῦτ' ἐστὶ καὶ δὴ χωρεῖ τὸ κακόν, in pace 942 ὡς ταῦτα δὴλὰ γ' ἔσθ'· ὁ γὰρ βωμὸς θύρασι καὶ δὴ, Xenophon inst. Cyri 4, 4, 11 ὁπόσοι δ' ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ ἀποφέρωσιν ὄπλα, ἐπὶ τούτους ἡμεῖς καὶ δὴ στρατεύσομεθα. sed in reliquis praeter metamorphoseon libros carminibus Ovidius ab ista particularum collocatione non abstinuit. multo tamen magis orationi eleganter conformandae studuit quam Propertius atque

*) [Servavit in editione Hauptius verum ex plerorumque codicum auctoritate scriptum.]

adeo Tibullus: nam raro, ut in multis versuum milibus, ita locutus est. exempla *et* sic collocati inveni in hisce versibus, her. 1, 32. 2, 67. 9, 118. 11, 16, am. 1, 3, 10. 4, 55. 9, 22. 44. 13, 44. 2, 1, 32. 9, 10. 3, 10, 32. 12, 18, a. a. 1, 60 (si tamen hoc distichon Ovidii est, quod cum Heinsio paene negaverim). 2, 330. 676. 3, 360. 438, rem. 216, fast. 1, 154. 156. 614. 2, 44. 344. 3, 748. 4, 737. 947. 5, 64. 296. 370. 6, 329. 744.*) atque in his quidem *et* semper post unum vocabulum collocatum est, post duo posuit Ovidius am. 2, 10, 36, a. a. 3, 376. paulo saepius in tristibus et in epistolis ex Ponto, quorum carminum, in exilio scriptorum, minor est elegancia, aliter atque in prosa oratione fit *et* particulam collocavit: post unum vocabulum trist. 1, 3, 96. 4, 10. 5, 11. 6, 31. 7, 30. 2, 172. 546. 3, 1, 40 (ubi fortasse scribendum est *Iungit*). 2, 22. 4, 44. 54. 7, 42. 11, 20. 14, 52. 4, 3, 36. 4, 78. 5, 28. 29. 6, 2. 8, 2. 5, 1, 64. 5, 15. 21. 7, 26. 10, 44. 12, 18, ex P. 1, 1, 24. 2, 126. 5, 36. 6. 48. 7, 46. 8, 30. 2, 2, 122. 3, 42. 5, 66. 6, 36. 8, 35. 9, 12. 3, 3, 12. 70. 5, 25. 6, 14. 7, 16. 4, 2, 24. 3, 48. 54. 4, 24. 39. 13, 34. 14, 12. 18. 16, 39: post duo vocabula trist. 5, 7, 40, ex P. 4, 9, 131. 16, 33: post tria trist. 5, 7, 24 (*Absit ab invisis et tamen umbra locis*): post quattuor ex P. 1, 4, 20 (*Ante meum tempus cogit et esse senem*). tum in Ibide, minus eleganti carmine, post unum vocabulum v. 14. 142. 230. 242. 362. 447. 541. atque particulam semel Ovidius ab initio enuntiati removit, si tamen scripsit quod a. a. 3, 281 s. legimus, *Quis credet? discunt etiam ridere puellae, Quaeritur atque illis hac quoque parte decor*. sed pungit me singulare exemplum et in eo carmine inventum quod summâ arte a poeta expolitum est. quare paene suspicor non atque eum scripsisse, sed *aque*, quo utitur her. 6, 156, ex P. 1, 9, 48. in *et* particulae collocatione a quindecim epistolis quas quin Ovidius scripserit dubitari non potest aliquantulum elegancia 53 distant sex posteriores heroides, quae, ut antea me significare memini, minus certo iudicio eidem poetae attribuuntur. in quibus saepius invenitur ita collocata particula, 16, 26. 92. 110. 226. 340. 18, 36. 19, 110. 114. 160. 21, 229. ex prioribus heroisin

*) [Ultimi duo numeri quo referendi sint nescio: neque enim unquam in sexto fastorum libro et non suo loco positum est, neque credo Hauptium locis quales sunt 525, 355, 707 esse deceptum.]

non rettuli in hunc numerum quod legitur 6, 34 s. *Ut rediit animus, tua facta requirere coepi: Narrat et aenipedes Martis arasse boves.* nam si librorum discrepantiam accurate consideramus, videtur Heinsius rectissime scripsisse *Narrat aenipedes* et probabiliter 42, 93 *Iungis aenipedes.* etenim nec satis pulcrum est in priore versiculo illud *et*, ita quidem collocatum, cum non adiungat paria, sed alterius sermonem subnectat, nec satis recte Loersius comparavit 49, 454, ubi verum videtur *Sternuit en lumen*: nihil enim obstat quod sequitur paulo post simile vocabulum *ecce*.

Satis dictum est de Ovidio. itaque ut antea, cum de elisione disputabam, non progrediar longius, sed illud tamen addam, Statum in silvis atque in Thebaide haud ita raro copulativam particulam isto de quo disserui modo collocasse, in Achilleide semel, 2, 360.

VII

Ut summam faciam, vidimus, nisi fallor, istam copulativas coniunctiones traiciendi consuetudinem incognitam fuisse antiquissimis poetis Latinis, increbuisse autem primum circiter septimi ab urbe condita saeculi finem, sed paulatim neque ut omnibus pariter placeret. quae cum ita esse videantur, unde tandem eam derivandam esse censebimus? non dico persuasum mihi esse, sed suspicor tamen huius etiam usus originem, ut quarundam aliarum rerum a grammaticis nondum satis exploratarum, in Alexandrinorum poetarum, quorum carmina illa aetate in primis studiose lectitari coepta sunt, imitatione quaerendam esse. quodsi non potero hanc opinionem magna exemplorum copia confirmare, paucitas eorum in tanta Alexandrinorum poematum iactura non multum oberit suspicionis probabilitati, et reputandum erit ex illo carminum genere, in quo insolentiam sermonis anxie quaerebant isti poetae, integrum remansisse paene nihil: veluti Callimachum in hymnis¹ multo magis simplici dictione usum esse quam in aliis carminibus relicta horum fragmenta aperte ostendunt. neque dubito quin parcius huic licentiae indulserint Graeci poetae quam plerique Latini, quos, ut hanc commoditatem cupidius sectarentur, sermonis Romani minor ad Graecos versus imitandos habitas et auctum tamen paulatim numerorum elegantius conformandorum studium ultro invitabant.

sin au
certius
itaque
dilige
Al
τοδ; v
pore a
abstin
illud
simplic
recte
pertine
ut ait,
et sae
eodem
est in
ἀφροσα
accura
esset
Ennio
enim
impetr
taceam
iambis
de mu
ζυγείτα
potest
os: ne
non u
parite
v. 27
placui
esset
mentis
δοτ
simili